

TILTAKSPLAN FOR Å HJELPE VOLDSOFRE OG STOPPE VOLDELIGE MENN OG KVINNER

Strakstiltak

- 1. Behov for offerhjelp/offeromsorg**
- 2. FN's prinsipperklæring om grunnleggende rettsprinsipper for voldsofre skal etterfølges**
- 3. Prøveprosjekt med elektroniske fotlenker**
- 4. Evaluering av tiltaket med mobile voldsalarmer**

Kortsiktige tiltak

- 5. Evaluering av Voldsoffererstatningsnemnda**
- 6. Evaluering av Voldsoffererstatningsloven – gjennomgang av praksis**
- 7. Opprettelse av Omgjøringsorgan**
- 8. Bistandsadvokater til voldsofre**
- 9. Barnekonvensjonen og opprettelse av fast ordning med Barneadvokat**
- 10. Rapel – et ikke voldelig våpen mot voldtekt**
- 11. Internasjonalt samarbeidsseminar**

Langsiktige tiltak

- 12. Hjelp og meglings – opprettelse av ungdomsdomstol**
- 13. Sentral samordning mellom departementer og offerorganisasjoner**
- 14. Opprettelse av Voldsofferfond**
- 15. Mer synlig politi i gatene**
- 16. Alternativ til vold (ATV) må støttes og videreutvikles**
- 17. DNA-prøver av voldsdømte**
- 18. HIV-testing av voldtektsforbrytere**
- 19. Idédugnader om forebyggende tiltak mot vold lanseres i hver kommune**
- 20. Arbeidstiltak mot vold – praksisplasser for personer uten arbeidserfaring**
- 21. Tryggere by etter Spotlight-modellen i Scotland**
- 22. Husarrest for unge kriminelle**
- 23. Vitnestøtte utvides til å omfatte vitnebeskyttelse**
- 24. Markering av den internasjonale dagen for voldsofre**
- 25. Opprettelse av minnesteid for voldsofre**

Strakstiltak: Igangsettes omgående
Kortsiktige tiltak: Ivaretas/innføres innen kalenderåret 2006
Langsiktige tiltak: Ivaretas/innføres innen 10 år

Strakstiltak

1. Behov for offerhjelp/offeromsorg

Det bør defineres hva som er offeromsorg og behovet for dette på lik linje med kriminalomsorg. De grunnleggende prinsipper må være at offer og gjerningsmenn har lik rett på hjelp.

Dette kan la seg gjøre i løpet av meget kort tid og departementet ville kunne få en oversikt over behov og konkrete forslag til løsninger.

Vi anbefaler at det omgående nedsettes en arbeidsgruppe med mandat å vurdere behov og fremme konkrete forslag til løsninger. Fagpersonell fra Rådgivningskontorene, Landsforeningen for voldsofre, krisesentrene, incestsentrene og Støttesentret for kriminalitetsofre i Trondheim kan omgående tiltre en arbeidsgruppe og i løpet av kort tid foreta en evaluering og fremme forslag til løsninger.

2. FN's prinsipperklæring om grunnleggende rettsprinsipper for voldsofre skal etterfølges

FN's prinsipperklæring om rettigheter for ofre for vold og maktmisbruk ble vedtatt av FN's generalforsamling i desember 1985. Norske myndigheter ratifiserte erklæringen 27. juni 1992 og iverksatte erklæringen 1. oktober 1992 uten reservasjoner.

Vi er opptatt av at norske myndigheter ikke bare tiltrer internasjonale deklarasjoner, men at disse forplikter og må følges.

Vi anbefaler at FN's prinsipperklæring om grunnleggende rettsprinsipper for ofre for vold og maktmisbruk, inkludert retningslinjene for erklæringen, etterfølges i sin helhet, ikke bare delvis.

3. Prøveprosjekt med elektroniske fotlenker

Landsforeningen mot vold støtter Justisministerens beslutning om å iverksette et prøveprosjekt hvor de som utøver vold, og det er fare for gjentakelser, skal utstyres med elektroniske fotlenker.

Vi registrer med tilfredshet holdningen at det er voldsutøveren som skal ilegges restriksjoner og ikke de som er utsatt for vold. Vi har merket oss at det er foretatt bevilgning til forprosjekt, men vi savner et direktiv på igangsettelse.

Vi anbefaler at det omgående gis et direktiv til Politidirektoratet om igangsettelse og tilrettelegging for elektronisk fotlenke. De bør settes ned en arbeidsgruppe som begynner arbeidet med innhenting av anbud og vurdering av produktenes tekniske kvalitet og brukervennlighet.

4. Evaluering av tiltaket med mobile voldsalarmer

Justisdepartementet har i flere år arbeidet med å få til en mobil voldsalarm som fungerer i det offentlige rom. Etter et prøveprosjekt og vurdering av flere produkter falt valget på en modell fra Benefon. Erfaringer fra prøveprosjektet og senere drift av systemet er to-delt. Etter vår mening ble det valgt feil produkt og programvare for posisjonering. Enheten har for svak konstruksjon og nøyaktigheten er for dårlig. Videre har politiet ikke oversikt over hvilke behov ofrene har når de trykker på alarmen eller ringer nødtelefonen. Politiet er pr. i dag ikke opplært i hvordan de må møte ofrene på dette området.

Vi anbefaler at det omgående foretas en evaluering av valgt teknisk løsning, og at polititjenestemenn gis opplæring i fagområdet victimologi.

Kortsiktige tiltak

5. Evaluering av Voldsoffererstatningsnemnda

Det er viktigere enn noen gang at en fast ny nemnd, som er bredt faglig sammensatt, blir etablert snarest mulig. Dette fordi nemnda har bestemt at ofrene ikke lenger har en rett til å møte og føre

sin sak. Bare noen få utvalgte får møte av grunner vi ikke forstår. Det at ofrene mister retten til å legge frem sin sak for nemnda svekker deres rettsikkerhet med følge at retten til å motta voldsoffererstatning svekkes. Ofrenes mulighet til å nå frem å bli hørt blir borte, noe som kan få katastrofale følger.

I følge Justissekretariatene øker klagesakene til nemnda slik at det skal behandles mellom 60 til 70 saker hver 6 uke.

Vi anbefaler at det nedsettes en arbeidsgruppe som i løpet av f. eks. seks uker kan komme med et forslag til ny fast faglig sammensatt nemnd, med nødvendig kompetanse på fagområdet victimologi.

6. Evaluering av Voldsoffererstatningsloven – gjennomgang av praksis

Når det gjelder evalueringen av voldsoffererstatningsloven hersker det tvil. Dette fordi det er forskjellige oppfatninger av hva gjennomgang av praksis innebærer, og om nødvendigheten av dette.

I anmodningsvedtak nr 101 (2002-2003) ba Stortinget Regjeringen ”foreta en gjennomgang av voldsoffererstatningsloven og praktiseringen av den, for å dokumentere hvorvidt loven fungerer etter Stortingets intensjon”.

Fra departementet har vi fått forskjellige tilbakemeldinger vedr. gjennomgang av praktisering. En uttalte at departementet ikke har ressurser. En annen at dette er gjort ved å henvise til hvor mange prosent som har fått erstatning, og andre som ikke så nødvendigheten av det.

To høringsinstanser har kommentert dette og etterlyser gjennomgang av praksis.

Vi anbefaler at praksisen gjennomgås av to grunner: Det er Stortingets direktiv, og at grunnlaget for å fatte vedtak om ny lov ikke er tilstede uten en detaljert gjennomgang av tidligere praksis.

7. Opprettelse av Omgjøringsorgan

Flere saker om voldsoffererstatning som er behandlet i nemnda har fått et åpenbart uriktig utfall. Mange voldsofre føler seg sterkt trakassert av nemndas behandling av deres saker. Uten å foreta noen saksbehandling og nevne eksempler i denne sammenheng tør vi påstå at det er mange som har grunn til å være misfornøyd med nemndas behandling. Dersom revisjon av Voldsoffererstatningsloven ikke gis tilbakevirkende kraft vil det være mange som utestenges fra å få en rettferdig behandling av sine tidligere avgjorte saker.

Vi anbefaler at det åpnes for gjenopptakelse av saker der berørte mener seg feilbehandlet og der saken ble vurdert og avgjort på for dårlig grunnlag eller at saken er for dårlig belyst før nemndas endelige beslutning. Det opprettes et Omgjøringsorgan som ivaretar søknader om gjenopptakelse.

8. Bistandsadvokater til voldsofre

Advokatforeningen bør tilby bistandsadvokater tilrettelagt opplæring. Det bør vurderes å innføre fast bistandsadvokatorstilling tilsvarende det som gjelder for faste forsvarere eller andre ordninger som kan sikre god kvalitet på de tjenester som ytes til voldsofre.

DEP sitat: Ofre i de ”fleste” sedelighetssaker har rett til bistandsadvokat. Også i andre typer straffesaker kan retten på begjæring oppnevne bistandsadvokat dersom det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helse.

Kun få voldsofre får i dag bistandsadvokat. Dette er en meget urimelig ordning. Mange ofre som klart har hatt behov for bistandsadvokat får avslag med begrunnelse at de ikke har fått betydelig skade. Her blir det gjort mye feilbedømminger, da det kun er de som har blitt utsatt for handlingen som kan vurdere hvorvidt de har fått betydelig skade eller ikke før medisinske utredninger er foretatt. Vi undres hvorfor det gjøres forskjell, og hva som legges til grunn for å ikke tilkjenne bistandsadvokat?

Betydelig skade må defineres ut fra hvert enkelts offers opplevelse av handling og ikke handlingen isolert sett. For enkelte mennesker kan et slag i ansiktet ha liten eller ingen konsekvens mens for

andre kan det ha katastrofale følger. Dette skyldes at mennesker reagerer forskjellig. Noen tåler mer enn andre.

Vi anbefaler at ofrene gis like rettigheter som gjerningsmenn til advokatbistand. Det må være likhet for loven. Alle som ønsker det, bør få advokatbistand og hjelp til å fremme erstatning dersom de ønsker det. Det er ikke nødvendig å vente på fornærmede utvalget her. Som justisministeren riktig uttaler: Vi har utredninger nok.

9. Barnekonvensjonen og opprettelse av fast ordning med Barneadvokat

Barnekonvensjonen gir barn en egen røst fra 12 år og helst fra de er store nok til å danne seg sine egne meninger.

Landsforeningen for voldsofre støtter justisministerens alkoholpolitikk med fokus på at misbruk av rusmidler resulterer i at barn utsettes for vold. Barn har i større grad fått behov for hjelp i form av egen Barneadvokat, uavhengig av hva foreldre mener. Slik advokat bør involveres etter vurdering og konsekvensanalyse av Barnekonvensjonen.

Vi anbefaler at det oppnevnes en egen barneadvokat som kan ivareta barnas interesser i familier der det utøves vold.

10. Rapel – et ikke voldelig våpen mot voldtekt

Rapel, som er et ikke voldelig våpen mot voldtekt er testet og funnet hensiktsmessig av voldsutsatte. Produktet består av en eske som inneholder to små ampuller. Den ene er tiltenkt å feste til kvinnens undertøy, eksempelvis BH. Ved å knekke ampullen vil det strømme ut en lukt som kan sammenlignes med skunkens luktstoff. Den andre ampullen er en motgift mot lukten, da denne sitter lenge på kroppen.

Vi anbefaler at Rapel tilbys alle personer som føler seg utsatt for trusler om voldtekt.

11. Internasjonalt samarbeidsseminar

I forbindelse med den internasjonale dagen mot vold mot kvinner, 25. november, planlegger Landsforeningen for voldsofre sitt fjerde samarbeidsseminar for motarbeiding av vold og hjelp til voldsofre.

Vi anbefaler at Justisministeren åpner årets konferanse og eller dagen med å fremlegge tiltaksplan for å hjelpe voldsofre og stoppe voldelige menn og kvinner.

Langsiktige tiltak

12. Hjelp og meglings – opprettelse av ungdomsdomstol

Personer utsatt for vold tilbys meglings uavhengig av hvilken skjebne saken får i straffesakskjeden. Gjennomgang av praksis viser at dette virker direkte mot sin hensikt. Dette kan oppleves svært krenkende for mange som har opplevd umotivert og blitt utsatt for grov vold som har medført skade og skal være nødt til å megle med sine skadevoldere. Dette handler ikke om konflikt men om en straffbar kriminell handling.

Mange ofre har henvendt seg til Landsforeningen for voldsofre dypt fortvilet og sterkt krenket etter at de har blitt kontaktet med ” tilbud ” om meglings. Noen har følt seg tvunget til å delta på noe som har forverret traumet da de opplever møte med gjerningsmannen som meget skremmende. Andre uttaler at de ikke kan forstå hvordan det offentlige lar seg bruke for tilføre ofrene økte traumer. Spesielt har pågangen fra barn og deres foreldre vært stor. I følge evalueringen av prosjektet med meglings svarte 90 % umiddelbart at de ikke var interessert.

Vi anbefaler at det opprettes en ungdomsdomstol med fokus på vold. Dette fordi vold er en kriminell straffbar handling og ikke en konflikt.

Videre anbefaler vi at meglings foreslått i sin nåværende form revurderes før videreføring. Dette med tanke på resultatet som viser at svært få var fornøyd med tilbudet om meglings, mens det ikke er belyst hvor mange som følte seg krenket.

13. Sentral samordning mellom departementer og offerorganisasjoner

Vold er også et helseproblem. Det påligger derfor et ansvar også i Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet så vel som i Justis- og politidepartementet med flere. Vi forutsetter derfor at det må foretas et tverrfaglig samarbeid mellom departementene.

Vi anbefaler at det nedsettes en arbeidsgruppe med representanter fra berørte departementer og offerorganisasjoner med mandat å gjennomgå offerproblematikken, tiltak for å hjelpe voldsofre, evaluere disse og komme med nye ideer. I den anledning vil vi også anbefale at Barnevernet, sosialkontorene og familievernkantorene gis videre- og etterutdannes på den vold og trakassering som er typisk mht atferdsavviklerne og voldsmønster i familier mot mor eventuelt far og barn.

14. Opprettelse av Voldsofferfond

Ønske om et voldsofferfond har vært drøftet i mange år uten at noe er gjort. Landsforeningen for voldsofre fremmet dette første gang i sin rapport av 3. desember 1992 vedr. voldsofrenes erfaringer med offentlige etater. Siden har det vært fremmet flere ganger, hvor det også har vært henvist til FN's prinsipperklæring om rettigheter for ofre for vold og maktmisbruk, der det spesielt er nevnt at hvert land oppfordres til å opprette et voldsofferfond. Norge har ratifisert FN-erklæringen uten merknader. Vi viser også til en NOU i 1992, Sterkere vern og økt støtte til voldsofre, hvor også mange andre gode tiltak er beskrevet, men spesielt voldsofferfondet.

Frankrike var det første landet som innførte et voldsofferfond. Økonomisk sett var tiltaket meget vellykket. Vi viser også til erfaringene fra ordningen som er innført i Sverige.

Vi anbefaler at det opprettes et voldsofferfond etter modell av tilsvarende som er igangsatt i andre land som har god erfaring med ordningen.

15. Mer synlig politi i gatene

Pilotprosjektet viser at synlig politi i gatene er effektivt og virker forebyggende på vold og kriminalitet. Vi tør påstå at økte bevilgninger til politiet, øremerket for "gatebruk" vil gi økonomisk gevinst samfunnsmessig sett.

Vi anbefaler at det bevilges midler til "mer synlig politi i gatene".

16. Alternativ til vold (ATV) må støttes og videreutvikles

Behandlingstilbudet ATV for voldelige menn har vist seg meget tilfredsstillende. Erfaringer har vist at tiltaket har stoppet videreutvikling av voldelig atferd.

Vi anbefaler at støtte til tiltaket økes og videreutvikles. Alle voldsutøvere bør få et tilbud om hjelp ved dette tiltaket.

17. DNA-prøver av voldsdømte

Landsforeningen for voldsofre Justisministerens beslutning om at alle som blir dømt for vold skal avgi DNA-prøver. Vi er også enig i at motargumenter om personvern må være underordnet prinsippet om at en person som har stilt seg slik at han blir dømt for vold selv har gitt avkall på personvernet.

Vi anbefaler at det opprettes et nasjonalt DNA-register over personer som er dømt for eller utøver vold.

18. HIV-testing av voldtægtsforbrytere

Alle som blir anmeldt og siktet for voldtækt må gjennomgå en HIV-test. Dette må innføres for å ta bevisbyrden bort fra ofrene. Dersom voldtægtsutøveren er HIV-positiv vil siktelsen kunne endres eller utvides til også å gjelde drapsforsøk.

Vi anbefaler at alle voldtægts-siktede uten unntak HIV-testes.

19. Idédugnader om forebyggende tiltak mot vold lanseres i hver kommune

Hjelp til og oppfølging av personer utsatt for vold praktiseres forskjellig i kommunene. God eller dårlig hjelp er avhengig av voldsofferets bosted.

Vi anbefaler at hver kommune gjennomgår egne tiltak og rutiner for å ivareta og forebygge voldsproblematikken.

20. Arbeidstiltak mot vold – praksisplasser for personer uten arbeidserfaring

Ledighet er roten til mye ondt, og sysselsetting forebygger kriminalitet. Årsak til at mange ikke kommer i arbeid er mangel på arbeidstrening. Vi har erfart at tidligere kriminelle, som ønsker en normal fremtidig tilværelse, er en god ressurs i voldsforebyggende arbeid. Tidligere kriminelle som ikke får arbeid og ofre som er blitt sosialklienter bør gis arbeidstrening ved å gis praksisplasser og arbeidsoppgaver i f. eks. ideelle organisasjoner m. flere.

Vi anbefaler at A-etat og sosialkontorene samarbeider bredere for å opprette flere praksisplasser i ideelle organisasjoner.

21. Tryggere by etter Spotlight-modellen i Scotland

Til tross for at kriminalstatistikken for Oslo er hyggelig lesning for politiet, er det enighet om at forholdene ikke er tilfredsstillende.

Landsforeningen for voldsofre ønsker å starte et prosjekt for å få Oslo til bli en tryggere by, som senere skal bli landsomfattende. Ideen har vi hentet fra Glasgow, som Strathclyde Police har startet. Resultatet var så bra, at de fikk en rekke priser bl.a. The Royal Mail Scottish Marketing Awards. Prosjektet utviklet seg deretter til å gjelde hele Skottland og resultatene etter 3 måneders periode ble volden vesentlig redusert. Dette skjedde samtidig som volden fortsatte å øke i resten av Storbritannia. Prosjektet blir nå satt i gang for å gjelde hele Storbritannia.

Alt dette startet med at politiet i Glasgow gjorde konkrete tiltak for å få ned volden. En viktig del i dette var at politiet selv ble mer synlig i gatene. Samtidig jobbet de med en holdningsendring som gjorde at politiet ble mer serviceinnstilt. Voldsofrene fikk hjelp og nødvendig informasjon fra politiet og Victim support. Det ble også innført nulltoleranse mot vold. Ofrene ble tatt alvorlig, alle saker ble grundig etterforsket, og straffen for vold økte. Derfor kan man nå få opp til 2 år fengsel for bæring av kniv. Publikum og ofrene har i undersøkelse svart at de ble mer fornøyd med politiets bistand og innsats. Politiet innså også at de alene ikke kunne få dette til, derfor startet de en stor kampanje for å endre holdningene til publikum, fordi de også måtte ta ansvar for å få en tryggere by. Derfor var det mye reklame og informasjonskampanjer om tiltaket.

En annen del i prosjektet var skoler, her ble det satt i gang mange tiltak som gikk ut på forbygging.

Vi anbefaler at politiet igangsetter Prosjekt tryggere by, etter Spotlight-modellen i Scotland.

22. Husarrest for unge kriminelle

Unge kriminelle voldsutøvere, som ikke tiltales i rettssystemet grunnet ung alder, fortsetter erfaringsmessig sine kriminelle aktiviteter. I mange tilfeller oppfanges ikke disse av Barnevernets virksomhetsområde. Vi mener husarrest er et virkemiddel som alternativ til fengsel.

Praktisering av samfunnstjeneste kan være forebyggende dersom straffeutmålingen er i tråd med forseelsens alvorlighetsgrad. Husarrest kan praktiseres alene eller sammen med arbeidstiltak nevnt under pkt. 19.

Vi anbefaler at det utredes og innføres en ordning med husarrest for kriminelle, som alternativ for fengsel.

23. Vitnestøtte utvides til å omfatte vitnebeskyttelse

Mange vitner vegrer seg for å møte i retten da de er redd for konsekvensen av å vitne mot personer som utøver vold. Problemstillingen er omfattende og bekymringsfull, da dette underbygger en kultur med trusler som maktfaktor blant voldsutøvere, som undergraver rettssikkerheten.

Det er her meget viktig å opprette samarbeid mellom alle som har erfaringer på området.
Vitnestøtteprosjekt må utvides til også å gjelde vitnebeskyttelse. Det må vurderes metoder som kan brukes der ofrene velger å ikke møte.

24. Markering av den internasjonale dagen for voldsofre

22. februar er den Europeiske manifestasjonsdagen for voldsofre. Dagen ble etablert under det årlige møte i The European Forum for Victim Services, i Stockholm 1990.

Landsforeningen har siden den ble etablert markert den i Norge hovedsakelig ved kirkekonsserter med lystenning og sosialt samvær.

Vi anbefaler at staten bidrar med markeringen.

25. Opprettelse av minnested for voldsofre

Erfaringer etter tiltak på den Europeiske manifestasjonsdagen for voldsofre har synliggjort et behov for å ha et sted for ofre, etterlatte og pårørende, for å samles og markere dagen.

Vi anbefaler at det opprettes et eget spesielt minnested for voldsofre, eventuelt flere tilsvarende steder på landsbasis.